

SZEKERES NIKOLETTA: „Itt maradok bezárva”

BARÓTHY ZOLTÁN: Az Amcsalat hegység tiszta levegője

JAK–Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2018

In: Élet és Irodalom LXII. évfolyam, 29. szám, 2018. július 20.

A kötet novelláinak karakterét nagyrészt olyan férfiak határozzák meg, akiknek tulajdonképpen sejtelmük sincs arról, hol vannak. Általában az is közös életérzésüké válik – az előzőből némileg logikusan következő –, hogy nem tudják, miért vannak egyáltalán ott, ahol a jelek szerint rendeltetészerűen lenniük adatott. Baróthy rövid prózáiban kissé szerencsétlen és saját nézőpontjukból kitörni képtelen férfiak megtestesüléseit, orlandói utazásait kísérhetjük nyomon, mint afféle széttöredezett férfisors-lehetőségek bemutatását. Mi más lenne erre alkalmasabb műfaj, mint a novella, amely, ahogy Thomka Beáta megjegyezte A pillanat formáiban, nem az élettörténet, hanem inkább a sorshelyzet műformája.

Mégis, a néhol egymásnak megfeleltethető, máskor egymás paródiájaként működő szövegek intencionálnak egy élettörténeté összeolvasható életregényt is, egy olyan férfinak az élettörténetét, aki állhat bármilyen kihívás előtt, legyen az élete fordulópontja vagy egy traumatikus esemény, alapvetően minden reakció-ját és mindent, ami körülveszi, a valamin túl levéshatározza meg. Ez akár patetikus hangot is adhatna a novelláknak, de Baróthy nem hagyja, hogy a figurák szerethető, alapvetően mégis szárnalmas voltától elszakadjunk, finom iróniával mosolyogjuk meg kudarcos pillanataikat.

Hét novella kapott helyet a kötetben, és a szerző, bár ez az első kötete, tapasztalt irodalmi múltjának köszönhetően kiforrott szövegvilággal, feszesen szerkesztett dramaturgiával és kötetstruktúrával jelentkezett. Az izgalmas tematika mellett Baróthy meglepően termékeny dialógust űz a kortárs világirodalommal, ami felszabadítóan hat a néha teljesen önmagába zárkozó magyar prózapoeitika színterén. A kötet első novellája – Emigráció – nemcsak helyszínválasztásával idézi fel a most oly divatos északi krimik atmoszféráját, hiszen eleinte az egyes szám első személyben beszélő férfi szereplőről azt is gondolhatnánk, fogva tartják. Ezáltal idézi fel például Jossi Adler–Olsen Nyomtalanuljának ideillő képeit, hogy aztán a szűk nézőpont kitáguljon, és láthassuk, hogy atmoszférateremtésnél jóval többről van szó. A férfi delíriumos állapotának belső és külső tapasztalásai nemcsak az irrealitás-realitás elcsépeelt oppozícióját lényegtelenítik, hanem egy újfajta logikára igyekeznek mindezt felfűzni. Ennek a lehetőségnek a kibontására tesz aztán kísérletet a címadó novella – több mint sikeresen. Aki járt már Európától távolabb és Ázsiához közelebb, az ennek a novellának a (nem) valóságában és valódiságában nem fog csalódnai. A legújabb állását – egy véletlennek köszönhetően – épp csak megkezdő férfi olyan közegbe kerül, ami levegőjében, természeti adottságaiban és kulturálisan teljesen távol áll tőle. Persze a hegyekben található spirituálistól nem marad érintetlen, hiszen az ilyen típusú utazások mindig a dupla vagy semmi lehetőségével kecsegtetnek, vagyis a Nagy kalandéval. Az érzetek mellett a lelket megtekerő, a másságot nem

értelmezni, hanem megélni igyekvő idegen a racionalitás elvesztésének következtében eszköztelenné válva érzékelheti a kimondhatatlant, a misztikumot. A dél-amerikai mágikus realizmuson át a bodori novella világáig sok minden felidéződik, hogy aztán a kötet novelláihoz híven, Baróthy ismét saját közegébe vezesse vissza az olvasót.

Megjelenik még a novellákban az exnőit leltárban felvonultató, szomorkás és kesernyés narrátori hang is. De jól megfér a kötetben A stepfordi feleségeket felidéző férfi esete is, aki szó szerint guminők testének halma alá kerül (a Bryan Forbes rendezte 1975-ös filmmel való párhuzamról a könyvről rendezett Kritikustusán Hermann Veronika hosszan értekezett) – bár itt az alapötlet erősebb, mint a kivitelezés. A néhol túlkonstruált világokat alátámasztandó egyes szövegrészek a túlmagyarázás csapdájába esnek, ha nem iróniaként olvassuk őket, idegesítővé válnak. Viszont ha paródia-ként értelmezzük az ilyen részeket, a túlírt sorok a negyvenes férfiak pseudo-életközépi válságának kifigurázásaként, illetve a férfiszerepek, a férfiidentitás újraértelmezéseként is olvashatók. Így válik Baróthy könyve egyfajta kézikönyvvé, ami hol vicsorgásra emlékeztető mosolyra, hol gyomorszorító meghökkenésre készlet, de a legjobb, amikor a bizonytalanság és kételyek ellenére válik olyan szövegvilággá, amely biztos kézzel vezet egy olyan vidéken, ahol minden, ami meglepetés lehetne, természetes, mert az élet felén túl a fontos dolgoknak mintha már csak utólagossága lenne.